

СТАНОВИЩЕ

от проф. дн **Наталия Иванова Витанова-Маринова** член на научно жури от ШУ „Епископ Константин Преславски”, на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика – Педагогическо консултиране), разработен от **Елисавета Георгиева Пумпалова**, на тема: „**МОДЕЛ НА ПЕДАГОГИЧЕСКО КОНСУЛТИРАНЕ ЗА РОДИТЕЛИ НА ДЕЦА С НАРУШЕНИЯ В РАЗВИТИЕТО (до 5 г.)**”, с научен ръководител доц. дпн **Моника Богданова**

Структура и съдържание на дисертационния труд. Представен за становище е добре организиран пакет от материали: дисертационен труд, автореферат, публикации. Дисертацията е със сполучливо дефинирани параметри: общ обем - 203 с., от които основно съдържание 188 с.; използвана литература – 7 с., приложение – 8 страници. Дисертационният труд е оформен по каноните на академичната архитектура: увод, три глави, заключение, литература, приложение.

Актуалност и значимост на проблематиката. Темата е актуална в общ план. Тя е интердисциплинарна, тъй като от една страна в нея са преплетени въпроси, произтичащи от педагогиката, психологията, медицината и др. и търсещи отговори в контекста на педагогическата наука, по конкретно в областта на теория на възпитанието и психологическата наука. Тревожна е тенденцията, че непрекъснато се повишава броят на децата с различни нарушения. Това все по-отчетливо поставя въпроса за педагогическото консултиране и използването на адекватни подходи, методи

и техники за решаване на проблемите свързани с психо-физическото и емоционалното състояние на децата. Пътят, който трябва да се измине е предизвикателство както за детето и неговото семейство, така и за специалистите, които работят с всички заитресовани страни. Темата е актуална и поради факта, че не рядко децата с нарушения се определят като “различни“, а подобни различия водят до възникването на разнообразни по съдържание и интензитет конфликти в институциите, които детето посещава. Това изисква специализирана професионална подготовка от страна на персонала, за да може той да реагира адекватно и да съдейства за разрешаване на конфликта.

Научна осведоменост на докторанта. Авторът познава добре литературата по темата. Теоретичните му разсъждения са следствие от проучване на 160 източника, от които 113 на кирилица и 47 на латиница, от всички литературни източници 30 са уеб базирани. Елисавета Пумпалова познава много добре не само българската, но и световната литература, а това дава възможност на автора достатъчно коректно да обосновава основните си тези. Постановките, които се застъпват са както класически, така и от най-новите публикации след 2000 година. Своята работа Елисавета Пумпалова е подпомогнала с оригинални произведения на чужди автори. Тази представителна научна аргументация на текста, убедително печели доверието на потребителя на такъв род информация и подкрепя заключенията в дисертацията.

Концептуалност, доказателственост и практическа значимост на разработката. Дисертационният труд е завършена авторска концепция, в която са визирани и нови аспекти по разглежданата проблематиката. При наличието на голямо разнообразие от концепции по темата авторът е успял ясно да изрази и аргументира своята позиция. Аргументацията е подкрепена и с множество практически примери. Дисертацията се характеризира със

сполучливи анализи, конкретни оценъчни нюанси и оригинални съвременни рефлексии, целенасочен авторски подход и научен стил. Тя е на високо професионално равнище и показва познаване на различните страни на разглежданата проблематика. Практическата значимост на разработката е голяма. Тя може успешно да се използва и в училищната и извънучилищната практика.

Обект, предмет, цели, задачи, методи и хипотези на изследването.

- В увода точно са формулирани целта, задачите и методите на изследване на дисертационния труд; обектът и предметът на изследването имат нужда от прецизиране – обектът на изследване всъщност е предмет на изследването, а предметът е обект.
- Хипотезата е правилно формулирана, тя е реалистична и може да бъде проверена с помощта на инструментариума предложен в дисертацията.
- Използвани са разнообразни и адекватни методи на изследване.

Дизайн на изследването. Проведено е експериментално изследване, заключителният етап на което е реализиран през март-юни 2020 г. Във фокус групите са участвали 20 изследвани лица, всички директори на детски градини, с опит над 30 години. В заключителния етап са участвали 80 изследвани лица, които работят в държавни детски градини (с яслени групи), частни детски градини, центрове за работа с деца с увреждания, специалисти на частна практика в частни болници в София, Благоевград, Русе, Разград, Тетевен, Габрово. Общо изследваните лица са 100.

За провеждане на изследването е използван адекватен инструментариум. Данните от емпиричното изследване са представени коректно. Резултатите са визуализирани таблично и чрез диаграми. По отношение на изводите – съдържателно верни, произтичащи от изследването.

Приноси в дисертационния труд.

В теоретичен план е реализирано изследване в областта на педагогическото консултиране в ранна детска възраст и е дефинирана същността на педагогическото консултиране като сложен и динамичен процес в контекста на отглеждане и възпитание на детето и трудностите, които родителите срещат. Като приносен момент в дисертационния труд на Елисавета Пумпалова може да се приеме и разработеният от нея концептуален психоаналитичен модел на педагогическо консултиране за родителите на деца с нарушения в развитието. Той има предимно практико-приложен характер и е ценен за консултативната практика.

Преценка на научните приноси. Научната самооценка за приносите отразява адекватно постиженията.

Публикации по дисертационния труд и автореферат. Депозирани са публикации са подчинени на темата и са определен принос към популяризирането на резултатите и изводите от изследването. Списъкът включва 3 публикации, 1 от тях е публикувана в специализирано издание на МОН, сп. Педагогика, което е индексирани в първична световна база данни – WoS, 1 в електронно списание Социална работа, 1 е под печат. Като позитив могат да се изтъкнат и следните факти: 1. представените за рецензиране статии не повтарят съдържанието на дисертацията; 2. във всички публикации е намерен разумният баланс между достъпност на езика и научния стил. **Авторефератът** проектира съдържанието на дисертационния труд и следва неговата логика, отразява обективно теоретичните, изследователските и практико-приложните аспекти по проблема.

Бележки и въпроси по дисертацията.

- Съществува лек дисбаланс между теоретичната и емпиричната част в полза на теоретичната (114/70).

- Добре би било резултатите от изследването на фокус групите да са представени в проценти, а не като брой изследвани лица и да са визуализирани с таблици или диаграми.
- Представените в дисертацията случаи е добре да бъдат в приложението, тъй като в тях не е предложена конкретна методика за работа, а са визирани по-скоро резултатите от работата на детето с различните специалисти.
- В емпиричното изследване липсват данни за пола и възрастта на изследваните лица. Ако тези данни присъстваха, вероятно щяха да се получат интересни резултати в контекста на тези корелации и би се подсилил анализът.
- Мястото на научните приноси е в автореферата, не в дисертацията.

Направените бележки не намаляват общата висока оценка на текста на дисертационния труд, а целят да се подпомогне по-нататъшната интенция на работата на Елисавета Пумпалова

Въпроси: 1) Каква е собствената (на докторанта) дефиниция на понятието „норма“? 2) Ако докторантът беше законодател какви законодателни инициативи би предприел за решаване на някои от проблемите свързани с педагогическото консултиране?

Препоръки за популяризиране на резултатите. Във връзка с популяризирането и разпространение на резултатите е препоръчително те да бъдат публикувани под формата на самостоятелна монография.

Заключение. Като цяло дисертацията отговаря на изискванията за такъв род изследвания. Тя защитава критериите за евристична значимост, за структурираност, за капацитет на обхвата, позволява да се извеждат утвърждения, има вътрешна координираност и е балансирана в секвенциите.

- По своята структура и съдържателна същност, по своя концептуален замисъл, научна широта и задълбоченост, трудът на Елисавета

Георгиева Пумпалова е *самостоятелно и оригинално* научно съчинение.

- Резултатите постигнати в дисертационното изследване могат да се смятат за научни приноси на докторанта.
- Фундамент на обосноваването изводи и заключения са резултатите от изследването, които по своята същност са достоверни и релевантни.
- Дисертационният труд отговаря на техническите стандарти за оформяне на такъв тип научни разработки.
- Авторът може самостоятелно да провежда научно изследване, да представя и анализира резултатите коректно и прецизно.

Докторантът изпълнява минималните национални изисквания за ОНС „доктор“. Нямам съмнение за плагиатство в научния труд и публикации. Въз основа на проявените качества и умения за самостоятелно научно изследване, на доказаните научни приноси и оригинални постижения, давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на уважаемото научно жури да присъди *образователната и научна степен „доктор“* на *Елисавета Георгиева Пумпалова* в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика – Педагогическо консултиране).

17.03.2021 г.

Шумен

Член на журито: .....

(проф. дн Наталия Витанова)